

”Свијестологију” су, у бити, мимоишле и филозофија и социологија.

На крају овог осврта, из садржаја књиге издвајамо: ”Кроз митос и логос” ... I-IV (I ”Преиспитивање мита о науци и историји”, 1. ”Мит о ”чистој” науци”, 2. ”Веберова каузална и смисаона адекватност”, 3. ”Поперов рационализам и ирационализам”, 4. ”Каузални или телеолошки тип објашњења у историји и социологији”).

II – ”Манихејство и наука”: (1. ”Неки онтолошки аспекти теорије историје”, 2. ”Онтолошка не идеолошка опција историографије и социологије”, 3. ”Друш-

твене науке у школи”, 4. ”Анализа уџбеника предмета историје и социологије”. III – ”Социолошки реализам светости и личности”: 1. ”Онтологија друштва и личности”, 2. ”Онтологија светости и личности”, 3. ”Човјек, свето и друштво”. IV – ”Осврт на неке проблеме научне политике у Црној Гори”: од 1 до 4 наслова. V – ”Значај научне теорије и теоријских наука за развој приммијењених наука, производње и друштвене праксе”, затим слиједе теме о универзитету, као што су: квалитет, ефикасност студија, итд. ... Књига иначе има XVI поглавља.

Спасоје Пејовић

Божо Милошевић: Умеће рада, Нови Сад : Филозофски факултет 1997.

Иако је социологија рада једна од најразвијенијих социолошких дисциплина заинтересовани за проблеме којима се она бави нијесу у југословенској издавачкој продукцији могли наћи одговарајућу књигу – уџбеник, издате посљедњих година, који би задовољили њихове захтјеве. Издања о социолошким проблемима рада до прије десетак година била су оптерећена једностраним, често идеологизираним одређењем појединих института, категорија и појмова. За то вреијење истраживања и теоријска разматрања социологије рада, а нарочито њене гране – индустријске социологије у многим земљама свијета доживљавала су успон и учинила да ова област социологије постане једна од најразвијенијих и достигне велики степен егзактности у односу на друге социолошке дисциплине. Исте године, 1997, у југословенској социолошкој продукцији су се појавиле двије веома значајне и квалитетне књиге које се баве социолошким питањима рада. Једна је ”Социологија рада” руских академика и универзитетских професора Дрјахлова, Кравченка и Шћербине, а друга ”Умеће рада” аутора др Божа Милошевића, професора ове социолошке дисциплине на Филозофском факултету у Новом Саду.

Социолошки проблеми рада у књизи ”Умеће рада” разматрају се кроз јединство теоријских и емпиријских истраживања. Иако је социологија рада посебна

дисциплина опште и теоријске науке – социологије, проблеми рада се третирају у оквиру глобалног погледа на друштво. Разматрајући различите проблеме рада аутор у књизи окосницу анализе ове човјекове свјесне дјелатности види у умијећу. При томе се претходно разматра умијеће технике и њен својеврсни израз оличен у техничком стваралаштву. Умијеће рада проучава се у двије димензије. Једна сеже дубоко у прошлост, до самих зачетака цивилизације, а друга се односи на сагледавање савремених проблема рада. Умијеће рада као тоталитет има своје сегменте које представљају: професионално умијеће, умијеће ”женског” рада, менаџерско умијеће, маркетиншко умијеће, итд. Савремена социолошка проучавања посебан акценат, када је у питању умијеће рада, фокусирају на питање организације радаи друштвеног живота. При томе се социолошка разматрања усмјеравају на циљеве организације и циљеве друштва. Организација је саставни дио друштвеног развоја и због тога треба да је флексибилна и прилагодљива друштвеним условима, друштвеним промјенама и друштвеним групама. Социолошко проучавање организације, поред проучавања њене ефикасности у производно-радном процесу, бави се и проучавањем и улогом човјека у њој.

Објашњење умијећа рада у читавој књизи заснива се на компаративном проучавању историјских и савремених

проблема рада са становишта подјеле друштвеног рада на репетитивни и стваралачки. (стр. 8) Ради потпуности социолошке анализе у смислу њене општости и глобалног аспекта друштва проблеми рада се третирају и са становишта подјеле рада на управљачки и извршни, с једне стране, и умни и физички, с друге стране.

Прво поглавље књиге бави се разумијевањем појма умијећа рада и његовим значењем у социолошком приступу проблемима рада. Приступ социологије и социологије рада овом појму указује на специфичности у третирању рада у односу на друге научне приступе који се састоје у потпуним (цјеловитим) истраживањима и теоријским елаборацијама. Цјеловити, а не парцијални приступ раду даје социологији рада неопходан основ за остварење сазнајне, професионалне-практичне и хуманистичке-еманципаторске функције.

Умијеће рада у контексту културе, науке и образовања предмет је другог поглавља. Аутор се у овом дијелу бави умијећем као средишњим чиниоцем који повезује рад и културу, критиком сцијентизма и утицајем образовања на процес рада у савременом друштву.

Социолошко-историјски оквир анализе умијећа рада разматра се кроз рад и вријеме као сусрет природних димензија у процесу рада и кроз историју рада, односно специфичности рада у староегипатској цивилизацији, у античкој привреди Рима, феудалном начину рада и индустријском начину рада као разумијевању умијећа у садашњости.

Аутор књиге посебну пажњу посвећује умијећу сељаковог рада и радног стваралаштва које је било готово занемарено подручје интересовања савремене социологије. Једна друга посебна социолошка дисциплина – социологија села бави се овим проблемима, али за социологију рада је занимљив однос између рада сељака и рада радника који се уобичајено посматрају као два историјски дисконтинуитетна процеса. У овој књизи се као парадигматичан приступ садржају и организацији рада интерпретира схватање Сретена Вукосављевића које је актуелно и јасније освјетљава специфичности сељаковог рада и радног стваралаштва у историјском процесу промјена начина рада у друштву. (стр. 110)

Умијеће рада као процес глобалног друштва има своје структурне сегменте. Такви су умијеће технике, умијеће организовања рада, умијеће тржишног пословања, итд. Умијеће технике је значајно за сва друштва будући да нема друштва које не користи неку врсту технике, а у савременом друштву је доминантан и карактеристичан "успон" технике. У овом дијелу књиге на основу емпиријских показатеља анализирају се социолошки проблеми техничког стваралаштва радника у југословенском друштву. Резултати истраживања показују да инжењери и висококвалификовани радници имају значајан удио у структури моћи у предузећима гдје раде у уско професионалним сферама утицаја, али могућности њиховог већег утицаја у доношењу стратешких одлука цјелокупног друштвеног система су ограничене њиховом малобројношћу. То је и разлог што се не могу очекивати брже и квалитетније промјене у домену примјене техничког стваралаштва у постојећим друштвеним условима без пружања свестране подршке синдиката овој друштвеној групи. (стр. 209) Умијеће тржишног пословања је нарочито значајно у условима транзиције постсоцијалистичке привреде. Улога социологије у подстицању процеса транзиције југословенског друштва је велика будући да модернизацијске процесе онемогућавају и успоравају друштвене кризе и друштвене блокаде. Поред превазилажења друштвених околности егзистирања системско-структуралних механизма који спречавају ове процесе важно је истаћи улогу социолошког проучавања предузетништва као мјере коришћења друштвено економске моћи запослених у процесима модернизације рада и предузећа, затим у управљању (менаџменту), постсоцијалистичке транзиције југословенског друштва.

Књиге "Умеће рада" се на веома специфичан и свеобухватан начин бави проблемима различитих аспеката рада. Проблеми рада се анализирају кроз историјску и савремену (модернизацијску) димензију при чему се друштвени рад дијели на микро плану (стваралачки – репетитивни) и на глобалном плану (управљачко-извршни/умни мануелни). Аналитичко објашњење појава на овакав начин чини књигу вриједним дјелом које ће

сваком истраживачу бити значајан подстицај и основа за даља проучавања социолошких проблема рада. Комбиновање резултата емпиријских истраживања и теоријске елаборације проблема рада у конкретном и глобалном друштву представља још једну значајну компоненту

вриједносног нивоа књиге која има карактер практичног дејства на друштвене групе и друштвене институције у смислу јачања и развијања стваралаштва умијећа рада као врхунске вриједности друштва.

Срђан Вукадиновић

Драган Коковић: *Пукотине културе*, Београд : Просвета 1997.

Култура је универзална људска вриједност присутна у свим сегментима друштва. Заправо, и култура и друштво представљају двије посебне цјелине које се међусобно прожимају. Разлика између друштвеног и културног обухвата објашњава се оним одредбама културе које постоје и манифестују се као "специфичан и особен начин постојања друштва". Социолошко објашњење и испитивање културе, третирано на овакав начин, предмет је књиге "Пукотине културе" аутора др Драгана Коковића. Овај метафорички наслов указује на сложеност и комплексност културе као вриједности чија социолошка анализа не омогућава увијек да се помену и изнесу све значајније специфичности. У томе смислу и аутор ове књиге настоји да кроз пукотине културе фокусира све оне проблеме које култура разматра и презентира, имајући у виду у појединим моментима дисциплинарску скученост саме социологије културе. У савременом друштву култура је изградила и изграђује индивидуалност и културне вриједности које су превазишле ниво идеоло-гизираних ставова и попримило модерне дисциплинарне одреднице. Тешкоће које се јављају у разумијевању културних појава, прије свега у методолошком смислу, превазилазе се допуњавањем социолошког одређења. Модерна утемељеност културно-социолошких појава постиже се примјеном сазнања социолошке и културне антропологије, психологије, педагогије, историографије и других сродних дисциплина.

Повезаност и испреплетеност културе и друштвених појава и манифестација присутна је у свим сегментима друштва. Култура није само просвета или васпитање и привилегија малог броја појединаца. Такође, култура није само оно што је лоцирано у културним инсти-

туцијама и ванинституционалним формама постојања. Схваћена у оквирима културних институција и културних садржаја култура би била изолована и резерватска. Култура је све то и много више. Она је и дјелатност и самодјелатност, као и облик свијести и начин живота. То је својеврсна комуникација или "нијемски језик" повезивања, а не раздвајања људи и народа. (стр. 7)

Књига "Пукотине културе" бави се културним појавама и њиховим широким манифестовањем у друштву као тоталитету и појединим друштвеним сегментима. Дванаест поглаваља књиге су писани као засебни дјелови, а истовремено су и прожети заједничким нитима друштва и културе. Поглавља се односе на: појам културе, друштво и културу, мапу и културу, културу и људске потребе, културне творевине, културу и комуникацију, традицију и културу, питања културног развоја, пукотине масовне културе, кич као слом вриједности, нови културни "експеримент" и културу у трагању за стилем живота.

Разматрајући одређење новог поимања културе аутор књиге наводи оне дефиниције које су блиске његовом схватању поимања ове вриједности. При томе се посебно бави поимањем културе као начина живота који представља један проширени концепт. Такав концепт омогућава да се преко културних вриједности направи пресјек живота одређеног друштва и појединих друштвених група. Схваћена широко, као битан чинилац креирања начина живота, култура утиче на обликовање људског понашања, а самим тим креира квалитет живота. Култура као креатор квалитета живота превазилази у свом одређењу уско поље дисциплинарности које је своди "само на садржаје и културни стандард" и конституише при-